

ER TIDEN INNE TIL Å SNAKKE SAMMEN?

Det er et beklagelig faktum at kontakten mellom okkupasjons-tidens to norske parter har vært svært mangelfull. Det kunne ha vært ryddet opp i mange feilaktige forestillinger, og mange unødige motsetninger kunne vært unngått dersom det hadde vært anderledes. Riktignok hadde vi i noen år de såkalte «klostermøtene», som nok hadde en viss betydning i denne sammenheng, men de er forlenget opphørt. Er tiden inne til å ta et initiativ til ny kontakt?

Folkeuniversitetenes innsats

Nå er det jo tross alt skjedd en viss utvikling det siste året. Den 14. november 1988 arrangerte Folkeuniversitetet Sør et historieseinar, og for første gang

ble NS-folk invitert til å delta. 28. oktober i år holdt Folkeuniversitetene i Hedmark og Oppland et noenlunde tilsvarende seminar, der NS-folk også var velkomne.

Det siste seminaret har ennå ikke funnet sted når dette skrives, og de nedenstående oppfatninger er bygget på erfaringene fra fjorårets seminar. Vi ønsker å si at hvor fortjenestefullt seminarer med deltagelse fra begge parter er, så er det likevel et par haker ved dem. For det første er det for mange deltagere, slik at diskusjonen blir for overfladisk og springende. For det annet er pressen tilstede, noe som fører til at ingen av partene riktig våger å komme opp av skyttergravene. Det blir stort

**Vi rekker
hånden ut.
Hvem tør
ta den?**

sett de gamle og velkjente argumentene som går igjen. Det er liten mulighet til å gå i dybden.

Behov for et engere utvalg

Vi mener for all del ikke at disse seminarer bør opphøre.

De har så avgjort sin misjon når det gjelder å myke opp frontene, og bør derfor fortsette. Men vi mener de bør suppleres med noe annet og mer dyptgående, nemlig et engere utvalg av representative folk fra begge sider, som tar for seg emne etter emne og forsøker å trenge så dypt inn i materien som mulig.

Opprettelsen av et slikt utvalg kan skje på to måter: Enten forsøker en ung og relativt uhildet historiker å sette sammen en slik gruppe og leder dens forhandlinger, eller en av motstandsbevegelsens organisasjoner sier seg villig til å samarbeide med INO om opprettelsen av utvalget. Kunne dette f.eks. være noe for kretsen rundt Hjemmefrontsmuseet? Museet

kunne sikkert styrke sin museale betydning dersom det også gjorde bruk av kilder fra «den andre siden».

Hensynet til våre etterkommere

Noen vil kanskje mene at en slik tilnærkelse mellom frontene er uten betydning etter så lang tid. Om ikke så svært mange år er vi jo så allikevel borte, vi som var aktivt med på den ene eller annen side under okkupasjonen. Men som boken «Fødd skuldig» klart viste, så har motsetningene forlenget spredt seg til nye generasjoner. Det er derfor all grunn til å forsøke å lege de sår og få redusert den splittelse som ble et resultat av okkupasjonsårene.

GLASNOST I NORSK HISTORIE?

Berit Nøkleby har skrevet boken Da krigen kom til Norge. Svein Iversen har anmeldt den. Knut Steenstrup har skrevet «Dilemma». Svein Iversen har også anmeldt den. Begge anmeldelser var å finne i Morgenbladet august/september. Anmeldelsene har det til felles at de er skrevet i kjent «Skodvinstil» - den selektive historieforskning. Den som gir inntrykk av at målet er tildekkning og ikke oppklaring. Et godt hjelpemiddel til alle tider for dem som vil slette sin sti.

P. O. Storlid har et innlegg 14/9 i Morgenbladet i forbindelse med anmeldelsen av Nøklebys bok. Vi har tillatt oss å sakse det. Vi mener at Storlid kaster et grelt lys på den arroganse og upresisitet og den skremmende vilje til historieløshet som mediakontrollørene utviser, - vel vitende om at de ikke behøver å verifisere sine lettvintheter.

Steenstrups bok vil bli anmeldt i F. og L. Nå bare noen bemerkninger av generell art til Iversens anmeldelse. Man må jo ha lov til å anta at den representerer et maksimalt kompetansenivå, og det må være litt frustrerende for begge forfattere. Det ligger mange års arbeid bak disse bøkene. Iversen avviser dette arbeidet. Han hevder at de kontroversielle påstandene forlenget er tilbakevist av historikerne. Det er det motsatte som har funnet sted. Iversen må en-

ten være så ung at han hører til de historieløse eller så gammel at historien tynger. Han registrerer ikke de avdekkinger som objektive historikere og journalister i inn og utland stadig gjør, nå senest Kjell Fjørtoft i «Mot stupet». Iversen har forøvrig snublet over noe. Han slår seg selv på munnen med: Siden den gang vet en at alt ikke er sort/hvitt. Vi takker og bukker. Han avslutter med å presisere at det faktum at slike tanker enda en gang kan komme på trykk, vekker til ettertanke.

Det karakteristiske - slett ikke bare for Iversen - er at slike kritikker fremstår som objektive og velvillige, til tross for at vel underbygde og dokumenterte opplysninger blir avfeid som halmstrå NS-folk stadig klammer seg til.

Hvis man blir kastet på sjøen, synes jeg ikke det er urimelig å svømme til land - om mulig. Blir man uavlatelig hevet uti igjen, synes jeg det er urimelig å bebreide noen at de gjentar svømmeturen - selv om det måtte irritere kasteren og hans klakkører.

Her følger Storlids innlegg:

Fra en av de gode, gamle i det sovjetiske lederskiert er referert det utsagn at offentliggjørelsen av tilleggsprotokollen til Berlin-Moskva-avtalen i 1939 «på det nåværende tidspunkt kan ha uheldige virkninger». Selvfølgelig. På et hvilket som helst tids-

punkt har det i noens øyne «uheldige» virkninger at fortiede og forbudte historiske sannheter kommer frem i dagslyset. De ødelegger politiske myter og dogmer som makthavere har vært interessert i å skape og opprettholde. Og inntil i sommer har i offisiell sovjetisk historieskriving den berømmelige protokoll i det hele tatt ikke eksistert. Nå har glasnost trukket også den frem fra tussmørket. Man forstår den gamle: Det kan utvilsomt «virke uheldig» at folk får vite at de i femti år er blitt tvunget til å godta en løgn. En i blant så mange. For alle disse løgner tilsammen var grunnlaget for gamlingens eksistens på toppen gjennom Stalins og følgende år. Ytterst uheldig.

Uten på noen måte å trekke sammenligningen lengre enn til utsagnene: Umulig å la være å huske røsten fra det sovjetiske gamle hjem ved lesningen av Morgenbladet 25. august: I en anmeldelse av Berit Nøklebys bok «Da krigen kom til Norge» skrevet av Svein Iversen finner man følgende:

Man bør ikke bedømme et menneskes fortjenester etter hans store egenskaper, men etter det bruk han gjør av dem.

Francois de la Rochefoucauld

«Også om forspillet til 9. april er det skuffende å finne påstander i boken om at det var England og Frankrike som provoserte frem krigshandlingene mot Norge. Leseren kan lett oppfatte det som om tyskerne var i sin fulle rett da overfallet kom».

Ja, ja det er vel «skuffende» å støte på slikt for den som tydeligvis har trodd at det forholdt seg annerledes. Men slik var det jo, i all enkelthet. For Iversen var heller ikke begivenhetene «et resultat av et stormaktskappløp om å komme først, men angrepet var en del av den tyske strategien.» Det motsatte er tilfelle, og det er ingen ny oppdagelse. Alt for 30 år siden brukte verdenskrigens historiker fremfor noen, Sir Basil Liddel Hart, uttrykket «kappløp» i sin «History of the Second World War.» Han omtaler utfallet slik: «Det var nesten en foto-finish». Heller ikke var angrepet noen del av den tyske strategi på annen måte enn at man i Berlin motstrebende ble nødt til å ta med denne diversjon mot nord som all sunn militær fonuft, om valget var fritt, ville betakket seg for.

Marineminister Churchill oppsummererte den 11. april 1940 situasjonen, slik i en redegjørelse for Underhuset: «Jeg kan ikke se noen fordel han (Hitler) har vunnet. - Jeg mener at vi har stor fordel av - det strategiske feilgrep som vår dødsfiende er blitt provosert til.» Det er en

situasjonsbeskrivelse nøyaktig svarende til virkeligheten, som Churchill kjente bedre til enn de fleste.

Sammenhengen så også den senere så utskjelt utenriksminister Koht («Det var eg, og medlemmene i NS som var peikt ut som syndebukkar») alt før katastrofen kom: «Eg trur for min part at England og Frankrike gjerne vil driva Noreg ut or nøytraliteten sin, og inn i krigen.» (22. desember 1939). Koht var en ærlig mann og gikk heller ikke etter begivenhetene på akkord. Ille ute som han selv alt var, tok han den ytterligere belastning som det i de tider måtte være å si til Undersøkel-seskommissjonen av 1945 at han var overbevist om at «Tyskland ikkje ynskte å driva Noreg ut or nøytraliteten. Alt det som no har kome fram, serleg i rettar-gangen i Nürnberg, og i saka mot Quisling her heime, har synt at eg i så måte hadde rett.»

Koht hadde rett. Hvorfor er det så om å gjøre å skulle ha vært offer for et uprovosert overfall? Hvor lenge skal disse politikens drivminer reke rundt i historiens farvann? Få dem endelig bort.

At glasnost femti år etter begivenhetene er på vei inn også i offisiell norsk historieskriving, er det grunn til å glede seg over. Noe kan man lære av russerne også. Som at alt har sin tid og at etter historiene kommer historien. P. O. Storlid

ØKONOMISK «LANDSSVIK» IKKE SÅ OPPLAGT SOM MAN VIL HA DET TIL

Siste artikkel sluttet med en liste over firmaer som underhånden hadde meldt seg som medlemmer av Tysk Handelskammer allerede før stiftelsen.

Dette er bare en liten brøkdelen av dem som i tillid til det gode selskaps borgen senere meldte seg inn som medlemmer av Tysk Handelskammer i Norge.

Har noe forledet til økonomisk samarbeide med okkupasjonen maa det vel være dette, og skulde noen tillegges strafferettslig ansvar for saadant samarbeide, maatte det vel i første rekke være de menn, som gikk inn for opprettelsen av Tysk Handelskammer i Norge. Etter forlydender skal det imidlertid ikke reises tiltale mot noen av de nevnte herrer for dette forhold.

Aa nevne alle de store, mellomstore og mindre firmaer som etterhvert gikk inn for aa sikre sig tyske ordres og for aa utføre dem på mest tilfredsstillende maate, er selvsagt umulig. Det er lettere aa nevne dem som ikke gjorde det, skjønt der kan være berettiget grunn til aa anta at slike firmaer og bedrifter ikke eksisterer naar en skal ta med alle de direkte og indirekte ordres, primære og sekundære virksomheter. Sannheten er den at med vitende og vilje gikk praktisk talt hele det norske næringsliv inn for aa sikre de tyske militære og økonomiske inter-

esser. Visstnok er det saa at den tyske vernemakt sikret sig kontrollen over vaare viktigste industriforetagender, men de direktiver og paalegg disse mottok blev møtt med den beste vilje til aa utføre oppdragene. Det allerede bestaaende maskineri blev utnyttet 100%, og hvor det var nødvendig og regningsvarende gikk firmaene til nyanskaffelser og utvidelser, liksom de for aa øke kapasiteten sendte folk i spesielt studieøiemed til Tyskland eller til det øvrige tilgjengelige utland. En rekke nye oppfinnelser og metoder blev satt ut i livet og mange nye fabrikker og industriforetagender saa dagens lys, alt basert paa leveranser til den tyske Krigsmaskin. Hvor det nødvendige raastoff var tilstede blomstret industrien som aldri før.

Bankene garanterte og finansierte beredvillig disse leveranser, som uten deres mellomkomst ikke hadde kunnet gjennomføres, i ethvertfall ikke i den utstrekning som skjedd. De maa derfor ta sin del av ansvaret for utførelsen eller gjennomførelsen av de store tyske oppdrag.

Om industrien med vekslende hell vil forsøke aa undskylde sig med at oppdragene blev utført mere eller mindre etter paalegg, er dette et argument, som handelsfirmaene vanskelig kan høres med, i ethvertfall hvor det gjelder leveranser over et lengere tidsrum, idet en

Artikkel II

Av O. Omberg

handlende som regel bare kan undlate aa kjøpe inn flere varer for videresalg. Her treffer man derfor paa de mest aapenbare eksempler paa «krigsprofitører». Firma etter firma kan gjennomgaas etter bransjeregistrene, og ikke mange vil undgaa aa komme inn under landssvikanordningens bestemmelser, naar det skal gjøres rede for hvor de store fortjenester under okkupasjonen skriver sig fra. Direkte eller indirekte er gevinstene kommet fra tyske ordres for en uhyggelig stor procents vedkommende. Hertil kommer alle inntekter som ved alle slags knep blev undratt de daværende myndigheter for beskatning.

For de norske firmaer betød de tyske ordres en stor fordel ogsaa utover den rene pengefortjeneste. Det betød preferanser paa raamateriel, energi, driftsmidler, lokaler, transport og arbeidskraft, men ogsaa beskyttelse mot alle slags overgrep og lettelser i enhver henseende. Best viste dette sig da loven om den tvungne nasjonale arbeidsinnsats blev iverksatt. Det gjaldt da aa sikre sig tyske ordres forat sjefer, juniorsjefer med omgangskreds, funksjonærer og

arbeidere ikke blev utskrevet til tyske anleggsarbeider. Trafikken paa de tyske Diensteller var aldrig saa livlig som netopp paa dette tidspunkt, da enhver maate forstaa at krigen definitivt var tapt for tyskerne. Etter landssvikanordningens klare ord er imidlertid alle disse straffeskyldige, idet de har søkt forretningsforbindelse med okkupas-

Jeg vil avholde mig fra aa ta frem eksempler paa hvorledes enkelte av vaare mest landskjente firmaer uten opfordring søkte samarbeide med okkupasjonen allerede før okkupasjonen endnu var fullbragt og mens det endnu paagikk krigshandlinger her i landet.

Det kan med trygghet sies at størstedelen av vaar forretningsstand og vaart næringsliv etterhvert blev saa sterkt «infisert» at aa skille klienten fra hveten maa bli et uhyre vanskelig for ikke aa si umulig arbeide.

Men heller ikke hermed kan kapitelet om krigsprofitørene slutte. Vi har de ca. 100.000 arbeidere, gaardbrukere, smaa-brukere, fiskere og endogsaa kontorfolk og lavere lønnede funksjonærer, som frivillig meldte sig til de høit betalte tyske anleggsarbeider av militær natur eller drev svartebørs med tyskerne. Endog saa sent som i 1944 maatte myndighetene gripe inn overfor de entreprenørfirmaer, som lokket til sig ledig

eller disponibel arbeidskraft gjennom store annonser i dagspressen, hvori den høieste lønn ble lovet, gratis reise frem og tilbake, gratis forpleining o.s.v. Det er bare en gradforskjell mellom de firmaer som tjente millioner paa tyske leveranser og den smaabruker, som forlot sitt bruk for i tysk tjeneste aa heve en månedslønn som var like stor som hans tidligere aarsinntekt.

De domme som er faldt i disse saker er forholdsvis faa og har en noe tilfeldig karakter.

Forsaavidt angaar det forhold aa forlate sitt normale arbeide og ta bedre betalt frivillig arbeide hos okkupasjonen har vi en byrettsavgjørelse, hvorefter vedkommende blev frifunnet for landssvik. Forholdet gjaldt ansettelse som arbeider ved den tyske krigsmarine etter en ukelønn av kr. 200. I samsvar hermed har Arbeidernes Faglige Landsorganisasjon enstemmig besluttet at de arbeidere som det ikke er noe annet aa utsette paa enn at de tok denslags arbeide under okkupasjonen, skal betraktes som fullgode medlemmer av organisasjonen og ikke vederfares restriksjoner av noen som helst art - en linje som helt ut faller sammen med Kristen Johansens syn paa saken. Da enkelte kommuner - som f.eks. Larvik Kommune - i sin tid direkte henviste den overflødige (Forts. side 6)

Folk og Land har for tiden en «føljetong» om norske bedrifters virksomheter under krigen. Den ble innledet med regjeringsadvokatens utredning og fortsetter i dette nummer. Utredningen er fra 1940 og kommentarene fra 1946.

I disse dager er de samme forhold som blir behandlet i serien, gjenstand for «oppdagelse». Todt-arkivet blir gjenstand for forskning. Det er fristende å si: Velkommen etter. Fra Aftenposten 23/9 har vi hentet nedenstående melding. Yngvar Ustvedt hevder her bl.a. at «tyskerarbeiderne slapp straff, mens passive NS-medlemmer ble uthengt i gapestokken.» (Hadde det bare blitt med det.) Og: «Ved kjennskap til Todt-arkivet, kan vi få vite hvor råttent det hele var.»

Vi ønsker intet ondt for dem som tjente til livets opphold i tysk virksomhet eller i bedrifter som i større eller mindre grad produserte for, eller handlet med okkupasjonsmakten.

De var i sin fulle rett ifølge

Ukjent arkiv i dagens lys

internasjonale avtaler og regjeringsadvokatens utredning. Vi håper bare at alle de «oppdagelser» som journalister og forskere etter hver gjør, skal komme dem til gode som mente å vite dette et halvt hundre år tidligere. En forsiktig revisjon av det stoff som gjennom skoleverket tilflyter nye generasjoner, kunne kanskje være en begynnelse.

Håvamål sier: Fe døyr, frender døyr, du sjølv det same. Ett veit eg som aldri døyr; minnet om mannen.

Det er kanskje noe å tenke på for dem som stemplet.

Her kommer artikkelen i Aftenposten:

44 år etter krigens slutt rydes det opp i arkivet til den såkalte Organisation Todt, som hadde hovedansvaret for større byggeprosjekter i Norge under krigen, opplyser riksarkivar John

Herstad til bladet Folkeveit. - Arkivet må offentliggjøres i sin helhet, krever programredaktør Yngvar Ustvedt.

Mang en tidligere brakkebaron og ledere for norske selskaper under krigen, ser sikkert med engstelse frem til denne «ordningen» i Riksarkivet dersom Ustvedts krav skulle etterkommes. Dr. philos Yngvar Ustvedt har engasjert seg sterkt i vår krigshistorie og sier til Folkeveit: - Det må finne sted en fullstendig offentliggjørelse av arkivet. Det er av interesse å få vite hvilke norske selskaper som beriket seg på forretninger med okkupasjonsmakten og hvem det var som drev med tyskerarbeide.

Herstad til bladet Folkeveit. - Arkivet må offentliggjøres i sin helhet, krever programredaktør Yngvar Ustvedt.

Mang en tidligere brakkebaron og ledere for norske selskaper under krigen, ser sikkert med engstelse frem til denne «ordningen» i Riksarkivet dersom Ustvedts krav skulle etterkommes. Dr. philos Yngvar Ustvedt har engasjert seg sterkt i vår krigshistorie og sier til Folkeveit: - Det må finne sted en fullstendig offentliggjørelse av arkivet. Det er av interesse å få vite hvilke norske selskaper som beriket seg på forretninger med okkupasjonsmakten og hvem det var som drev med tyskerarbeide.

Erstatning

Ustvedt mener videre at fanger som drev med slavearbeide i Norge under krigen, må kunne

kreve erstatning dersom deres krav kan underbygges i dokumenter fra det gamle krigsarkivet. Professor Johs. Andenæs, rådgiver ved Riksadvokatens kontor under rettsoppjøret, mener imidlertid at slike krav åpenbart må være foreldede.

Organisation Todt ble betraktet som hovedentreprenør for tyskerne, og fikk sitt navn etter en av toppene i nazi-Tyskland, Fritz Todt, riksmminister for våpen- og ammunisjonsproduksjon.

- De store herrer gikk fri. I og for seg er det egnet til forundring at de som drev med tyskerarbeide slapp straff, mens passive NS-medlemmer tildels ble uthengt i gapestokken. Ved å få kjennskap til Todt-arkivets innhold, kan vi få vite hvor råttent det hele var, sier Ustvedt, som var ukjent med arkivets eksistens. Informasjonssjef Leif Røs-

såk ved Israels ambassade, sier til Folkeveit at jøder som arbeider med å dokumentere krigsforbrytelser, også vil ha interesse av å få tilgang til arkivet.

- Jeg skjønner godt at arkivet til Organisation Todt fortsatt er uordnet. Dokumentene i arkivet vil sannsynligvis være avslørende for flere store norske bedrifter som tjente mange penger på sine forretninger med tyskerne uten at bedriftene og de som innehadde lederstillingene der ble straffet etter krigen, sier den tidligere lederen for den juridiske avdelingen i Det tyske handelskammer i Norge, Andreas Stangeland.

Asker-mannen ledet den juridiske avdelingen fra 1942 til 1945, og sier at mange norske selskaper oppnådde millionkontrakter. Selv fryktet Stangeland at hans virke i Handelskammeret ville få alvorlige følger for ham etter krigen, men til sin overraskelse leste han riksadvokatens rundskriv i 1945 om at deltakelse i Det tyske handelskammeret ikke var rettsstridig.

FOLK og LAND

UAVHENGIG AVIS

Ansv. redaktør:
AAGE-H. BERG

Redaksjonssekretær:
HAKON WARENDORPH

Forretningsfører:
HARALD K. SCHAANNING

Postadresse: Boks 924 Sentrum, 0104 Oslo 1.
 Kontortider: Enerhaugsplassen 4, Oslo;
 mandag og tirsdag kl. 11—15 og onsdag kl. 18—20.
 Telefon: (02) 19 06 71 — (Telefonsvarer).
 Redaktørene treffes etter avtale.

Abonnement: Pr. år kr. 130,- (i omslag kr. 150,-). Utlandet + kr. 10,-.

Giro: Post 5 16 45 04. Bank 6063.05.01248

Abonnement (10 nummer i året) løper til det oppsies skriftlig.

Annonser forskuddsbetales med kr. 1,- + m.v.a. pr. spaltem.m. Minstepris kr. 50,-.

Utgiiver: A/S HISTORISK FORLAG.

EN FRONTKJEMPER MOT SAMMENBRUDDET

Fra INO's pressetjeneste

Blant unge mennesker idag er den en fornyet interesse for de frivillige, norske soldatene som gjorde sin innsats mot sovjetimperialismen under den annen verdenskrig. I alt var det ca. 15.000 som i løpet av okkupasjonsstiden meldte seg til frontinnsats i øst, men på grunn av strenge krav kom bare ca. halvparten med i de nådeløse kampene. Av disse falt ca. tusen, og de andre ble idømt strenge straffer i Norge etter 1945.

Svein Halse var en av dem. I årets bok «Mot sammenbruddet» skildrer han sine opplevelser på Østfronten fra 1943 til 1945. Det er en barsk beretning, en riktig mannfolkbok, men Halse har også et varmt hjerte. Det merker vi best når han i stor bitterhet skildrer de alliertes terrorbombing mot sivile mål og forsvarsløse tyske byer i krigens siste par år. Her var det de gamle, kvinner og barn som særlig fikk lide og han levner ikke disse morderne fra luften stor krigsære.

Idealisme

Halse legger skildringen i munnen på bokens hovedperson Sverre, men det er lett å se at denne unge mannen fra et solid middelklassehjem i Trondheim, bærer forfatterens egne trekk og representerer hans egne opplevelser.

Boken kan leses på to måter. For det første er den en meget spennende fortelling om hårdnakkede motstandskamper mot helt overlegne russiske styrker - til dels med amerikanske utstyr. Og særlig er det mange rørende og rystende skildringer om kampene rundt og i Berlin våren

1945. Vi aner hvilke uendelige tragedier som utspilte seg i den rykende ruinbyen hvor det var mangel på alt, der kvinnene ble voldtatt av russerne og flere familier begikk kollektive selvmord.

Men den andre lese måten som tvinger seg frem, er denne: hva var det som drev så mange unge kvinner (frontsøstrene) og menn til frivillig å melde seg til det ufattelige og livsfarlige blodslitet som innsatsen på Østfronten var? Hjemme var det få som ga dem ære og etter hvert var nederlaget det eneste de kunne være sikre på. Noen dro nok av eventyrlyst - som vel fort ble kureret.

Men de aller fleste dro som overbeviste idealister. Sovjet hadde overfalt Finland og yngre mennesker idag har vanskelig for å fatte hvilken redsel og avsky dette skapte blant norsk ungdom. Bolsjevismen og sovjetimperialismen truet hele den vestlige sivilisasjon og livsform. De så på seg selv som forsvarere av Norge og Europa. Ikke minst de seneste avsløringer i Sovjetunionen og Øst-Europa viser at Stalins terrorvelde var like imperialistisk og ille som frontkjemperne dengang trodde.

Behersket bitterhet

Selvom boken preges av en behersket bitterhet, er her midt i tragediene mange muntre innslag av barsk humor og et kameratskap som vel bare kan oppstå mellom ungdom som vet at de kjemper for en rettfærdig sak. Flukten fra fangeleir i Tyskland via Danmark til Norge, er ganske utrolig, men spennende. Dystre trekk fra hvordan seierherrene behandlet fangene i fengsler og leirer etter 1945, er tatt med. Men her er aldri snakk om klynk og klage.

Ganske kort fortelles det om den summariske «rettsaken» i 1947 der «Sverre» fikk dom på syv års fengsel. Ca. 6.000 av hans kamerater fikk lignende eller lengre dommer som de sonet i 1949 da Norge ble medlem av NATO som nettopp ble stiftet i forsvar mot stalinismen - den fare frontkjemperne frivillig hadde bekjempet!

Halses første bok «I forreste linje» ble utgitt på Dreyer. Denne gangen er det Grøndahl som fortjener ros for en viktig bok om en gruppe som fikk bære etterkrigstidens tyngste byrder og ikke kom til orde i norsk offentlighet.

De evig fredløse

Det har pågått en liten feide mellom Bjørg Jønsson og Gunnar Brodahl-Johansen, Norsk Presseforbund. Aftenpostens englevakt rundt Reulf Steen har ført til utgydelser om presseetikk og skittentøyvask.

Undertegnede finner hverken Engen eller Steen særlig spesielle, men i motsetning til Aftenpostens leder (Sundar?) 4/8 finner vi ikke deres foretaksomhet mere etisk forsvarlig av den grunn. Også Brodahl-Johansen mener tilsynelatende at når garvede politikere har svin på skogen, må de akseptere at disse mere eller mindre ville svin blir jaktet på.

Men ikke bare garvede politikere må finne seg i slikt. Det nye er å installere mikrofoner og båndopplagere i baksetet på Oslos drosjebiler, slik at uanende passasjers utgydelser kan serveres ved passende anledninger.

Igen er Brodahl-Johansen den som mener. Sammen med et annet troverdig sannhetsvitne, Bjørn Hansen i Dagsrevyen, forklarer han - fortsatt i Aftenposten - at samfunnsmessige hensyn tilsier slik virksomhet. Brodahl-Johansen vil bare akseptere virksomheten i unntakstilfeller, mens Bjørn Hansen ikke fremlegger smålige reservasjoner. I Dagsrevyen ble det ikke sendt bilde(!); bare lyd. Dessuten ble stemmene fordreid - og da så. Bjørn Hansen har heller ikke mottatt noen henvendelser som tyder på at noen er blitt gjenkjent - og da så, nok en gang.

Og hva gjelder så opptakene? Det er to grupper som ikke er beskyttet av vanlige regler for fair play og mediamoral: Tidligere NS-folk og de - etterhvert mange - som ser med skepsis på masseinnvandring.

Det var den sistnevnte gruppen som på denne måten ble underlagt «seriøs» granskning.

Det kan bli vanskelig for pakistanske drosjesjåfører å kapre passasjerer etter dette, men verre er det at Bjørn Hansen igjen har bidratt til å svekke NRKs troverdighet og anseelse.

Arne Stornes:
SATANISKE GLØR
 Et oppgjør med offisiell historieskrivning.
 Pris ved forskuddsbetaling kr. 115,- fritt tilsendt.
 Bestill boken fra
BOKTJENESTEN
 Postboks 924 - Sentrum, 0104 Oslo 1

Norsksinnet medarbeider gjorde Terboven rasende

I vårt forrige nummer nevnte vi at enkelte av Terbovens medarbeidere så godt de kunne støttet opp om norske synsmåter, synsmåter som på ingen måte deltes av Terboven. Vi vil her trekke frem et eksempel på det.

7. mars 1943 skrev den daværende leder av Einsatzstab (en underavdeling av Reichskommissariat som hadde med partisaker å gjøre.), SS Obersturmbannführer Hans-Henrik Neumann, på oppfordring et atten siders brev til Hitlers nære medarbeider Reichsleiter Martin Bormann. Det emne Neumann tok opp, var behandlingen av de okkuperte folk, og han ga uttrykk for det klare synspunkt at det ikke måtte brukes makt eller diktat når den fremtidige germanske og europeiske ordening skulle bygges opp. Han skrev bl.a.:

Kloke ord

«Nesten alle europeiske folk befinner seg i et stadium der gamle politiske ordninger er i oppløsning, og de forsøker å reorganisere sine nasjonale krefter. Med få unntak kan disse folk se tilbake på en mangehundreårig historie, der de har levert bidrag til den europeiske historie og befruktet den europeiske kultur og sivilisasjon. Derfor ønsker de å bli betraktet som folk med egenart (als Volkspersönlichkeiten).

Det er logisk at Europas nyordning ikke går imot nasjonale interesser og nasjonale følelser,

men benytter seg av alle folks felles egenskaper. Det fortøner seg prinsipielt galt å bygge på den antagelse at nyordningen kunne gjennomføres med makt og at den ensidig kunne dikteres av Tyskland uten å ta hensyn til egenarten hos vårt kontinents folk. Hvis man gikk frem på den måten, ville det under alle omstendigheter bety at folkene samlet seg mot Tyskland og dermed svekket landets etterkrigspolitikk.

Det er min faste overbevisning at Europa så meget lettere kan vokse seg sammen politisk, økonomisk og tilslutt fremfor alt forsvarsmessig dersom de angjeldende land ikke blir tvunget til det av Tyskland og såret i sine nasjonale følelser.»

Mistanke om imperialisme

Lenger ute i brevet skrev Neumann:

«Folkene av germansk opprinnelse føler seg ennå ikke som germanere, og de reagerer derfor ikke germansk, men som deres nasjonalbevissthet tilsier. Dessuten er det ennå ikke lykkes oss å fjerne mistanken om imperialisme fra vår idé om et storgermansk rike og heller ikke riktig å forklare dene idé. Her i Norge blir den sett på som en tåket fraseologi, og på grunn av unøyaktige og ikke tilstedeværende definisjoner også som en latent trusel, fordi den oppfattes som et skalkeskjul for en utvidelse av Stortyskland.»

«Politisk pubertet»

Da Neumann skrev dette

brevet, var Terboven ute på en flere uker lang reise, men ved sin tilbakekomst fant han en kopi av brevet på sitt skrivebord. Øyeblikkelig ble Neumann kalt inn på teppet og fikk en voldsom overhaling. Så skrev Terboven 22. mars et rasende brev til Bormann, der han fraba seg at noen av hans underordnede ble bedt om å avgi politiske uttalelser. Han hevdet at Neumann befant seg i sin politiske pubertetsalder og inntok standpunkter som «ein alter Nazi» ikke kunne dele.

Overhalingen han gav Neumann, beskriver han på følgende måte:

«Jeg har gjort dem (Neumanns meninger) til gjenstand (Forts. side 6)

Hvorfor ble Norge krigsskueplass i 1940?

Når Norge fikk 9. april 1940 og den elendighet som fulgte, var den avgjørende årsak den daværende regjering manglende interesse for eller evne til effektiv nøytralitet. De historiske fakta har bekreftet det. Den militære beredskap var også i høyeste grad mangelfull, slik at man ikke effektivt kunne verge sin nøytralitet med våpen i hånd.

Det vil her kort bli dokumentert hvorfor Norge ble krigsskueplass i 1940 med påfølgende tysk okkupasjon i fem år.

Utenriksminister Koht uttalte i *Utenrikskomiteen 22. september 1939* følgende: «Eg trur for min part at England og Frankrike gjerne vil driva Noreg ut or nøytraliteten sin og inn i krigen.»

Videre uttalte utenriksministeren 8. januar 1940 i Stortinget: «Eg må vedgå at eg kann ikkje fri meg for den mistanken at den britiske regjeringa beint fram har sett seg til fyremål å driva oss inn i krigen.»

Det engelske tidsskriftet «The Nineteenth Century» kommer i 1940 frem med følgende betraktninger:

«Det er feil å anta at de nordiske så vel som de sydøstlige lands nøytralitet er absolutt fordelaktig for de allierte. Det ville være mere fordelaktig hvis de nøytrale ble innviklet i krigen, for da ville Tyskland få to utsatte flanker som kunne bli truet av den allierte sjømakt, hvor utstrakte de enn var.» - Det er mulig for allierte ved deres herredømme på sjøen å tvinge fienden til å spre sine krefter og dermed gjøre dem mere sårbare, til å forlenge, og derved svekke hans forbindelser, å frata ham fordelene ved indre linjer, forutsatt at de griper initiativ og beholder det.» (Sitat fra «Samtiden» nr. 1 1940, side 96.)

Av *stortingsrepresentant Førres* innlegg i trontaledebatten 1939 hitsettes:

«Man fremstiller for eksempel England som de små nasjoners beskytter, og tror at hvis vi kommer i kamp, så har vi England som redningsmann. For bare å slå litt koldt vann i blodet på denne tilbedelse av England som redningsmann, vil jeg sitere hva Churchill skriver i sin «Verdenskrigens historie» på side 456 i første bind. Han sier om en

bestemt situasjon under verdenskrigen:

«I virkeligheten forelå det på dette tidspunkt to planer om å nytte vår sjømakt til å få slutt på den morderiske stillstand på vestfronten. Begge siktet på å bryte inn i de sperrede farvann som dekket sentralmaktens flanker. Begge ville skaffe oss direkte forbindelse med Russland og redde vår forbunds felle i øst fra den drepende isolasjon. Begge ville, om de lyktes, gi oss enorme nye muligheter for å minske sentralmaktens reserver og tilførsler. Skulle vi vende oss mot Nederland, Danmark, Norge og Sverige, eller mot Hellas, Bulgaria og Romania? Skulle vi føre angrepet gjennom beltene eller mot Dardanellerne mot Konstantinopel og Svartehavet?»

Efter å ha anført de mange grunner som taler for disse planer anfører Churchill til slutt:

«Det er bare på denne bakgrunn man får et riktig bilde av alle planene om å ta en benvei til seieren ved hjelp av plutselige og uforutsette knep og manøvrer.»

Til denne Churchills gamle plan bemerket stortingsmann Førre:

«Det var altså utarbeidet fullstendige planer om å krenke Norges nøytralitet under verdenskrigen. England hadde ingen skrupler med det når det bare kunne tjene til å ramme deres motstandere, og jeg er ikke så sikker på om England i dag, og Frankrike med, er interessert i å få en fred mellom Finland og Sovjet-Russland av hensyn til den krig de selv fører. Og jeg er heller ikke overbevist om at det ikke er krefter i bevegelse nettopp for å spekulere i den naturlige sympati vi i dag har for Finland for å få Sverige og Norge inn i krigen, for at England og Frankrike på denne måte kan ramme en av Tysklands hjelpekilder.» (Stortings-tidende 19. januar 1940, side 45.)

Tilbake til Churchills tale. Norges Handels- og Sjøfartstidende, (23/1-40) finner Churchills tale så graverende at redaktøren minner om overfallet på Kjøbenhavns red:

«Den britiske marineminister husker kanskje at den britiske

flåte engang overfalt den dansk-norske flåte på Kjøbenhavns red.»

Og artikkelen fortsetter: «Her reier seg et spørsmål: Når man har oppfordret de andre uten å støtte dem virksomt, vil man ikke gjøre det samme med oss? Det spørsmål kan ikke besvares, og vi ønsker ikke svar.»

Vi nøyer oss med å konstatere at den britiske og franske politikk har ført sine venner blandt småstatene i ulykke, uten at de har fått virksomt hjelp.

Hvis det ikke er Storbritannias og Frankrikes hensikt å bringe også oss i vanskeligheter, venter vi at man ikke hensynsløst utsetter oss på lignende måte som marineminister Churchill gjorde i sin tale.»

Morgenbladet for 7. mars 1940 slår stort opp at «The Times» krever fri gjennommarsj gjennom Norge og Sverige, og påberoper seg artikkel 16 i Forbundspakten.» Allikevel kunne *Joh. Ludv. Mowinckel* dagen derpå i anledning Venstres landsmøte uttale:

«Det var en lykke at Norge så tidlig som i 1938 fikk internasjonal anerkjennelse for en nøytralitet innen Folkeforbundet, som kanskje de nærmeste tider vil vise oss den store verdien av.» (*Dagbladet*, 8/3-40)

Den 19. mars 1940 gir *Chamberlain* en redegjørelse for Parlamentet for den hjelp vestmaktene hadde tenkt å sende til Finland. (Finlandskrigens sluttet som bekjent 13. mars 1940.) Chamberlain uttalte om det ekspedisjonskorps som skulle sendes bl.a.:

«En del av styrken ville bli nødvendig for å hjelpe Sverige, en annen del ville bli et ekspedisjonskorps til hjelp for Finland og i tillegg til dette ville et visst antall tropper være påkrevet for å beskytte de lange forbindelseslinjene.» (*Aftenposten*, 20. mars 1940.)

Med andre ord allierte tropper i Norge og Sverige, altså Norden som krigsskueplass. Om den hjelp de allierte virkelig ydet Finland uttalte *utenriksminister Koht* seg om i en tale:

«Og eg trur at denne utgreiinga må gjera det klart at den beiske kritikken som serskilt i franske blad har komi fram imot Norge og Sverige for den nøytralitetspolitikken vi har ført, er helt grunnlaus. Og eg må serleg seia eg tykker det er rart at kritikken skal koma ifrå land som sannelig ikkje har gjort så mykje til hjelp for Finland som Norge og serleg Sverige har gjort. Om den hærhjelpa som no i 12-te timen er tilboden, i sanning ville bli effektiv det er

jamvel militære sakkundige hos vestmaktene i tvil om. Dei som meiner at Finland kunne ha fått sterk nok hjelp til å stå imot den russiske overmakta, dei får spørja seg sjølve kvifor hjelpa ikkje vart gjeven tids nok, og dei bør ikkje legga skulda over på småstatar som er militært veike, men som enda har hjelpt etter evne.» (*Arbeiderbladet*, 15. mars 1940)

Så har vi overfallet på «Altmark» i Jøssingfjorden. *Stortingspresident Hambro* uttalte i et intervju til NTB og Reuter bl.a.: «Den engelske flåteavdelingens opptreden i Jøssingfjord er den mest flagrante krenkelse av en nøytral stats territorium som har funnet sted i denne krig, og man har i Norge meget vanskelig for å forstå denne overmodige og pågående krenkelse av den lille stats suverenitet som ifølge instinkt og tradisjon er Englands beste venn.»

På samme tid uttalte *utenriksminister Koht* følgende:

«Det er greit at slikt eit overfall som dette innafor dei norske grensene måtte skaka opp den norske regjeringa, og straks om morgonen etter gjorde ho seg i stand til å protestere så sterkt som råd kunne vera mot slik ulovelig og folkestridig framferd. Til oss sjølve, til Utenriksdepartementet, kom det alt om morgonen ein protest ifrå den tyske sendemannen i Oslo. Han protesterte imot den britiske rettskrenkinga, men han sa *dessutan at den norske regjeringa ikkje hadde gjevi hjelp nok til det tyske skipet*. Til dette er det ikkje anna å seia enn å vise til det eg her har opplyst om den veldige overmakta som dei norske orlogsskutene hadde imot seg, - to små torpedobåtar imot seks store jagarar, den eine av dei aller største. Det ville vori i strid med all militær tenkemåte å ta opp kampen imot slik ei overmakt; det ville ingen ting ha nytta og vori rein usans.»

Den tyske ministers protestnote inneholdt følgende slutt-sats: «Jeg må gjøre oppmerksom på at det dreier seg om den aller alvorligste situasjon som kan trekke de skarpeste konsekvenser etter seg.»

Aftenposten for 19. februar 1940 behandler den folkerettslige side av saken og konstatere:

«Den omstendighet at det («Altmark») hadde engelske krigsfanger ombord, fratok det ikke i og for seg denne rett til å fri gjennomfart. Selv om de norske myndigheter hadde kjent til dette ned fangene, ville de i henhold til våre nøytralitetsregler ikke dermed ha hatt rett til å nekte det passasje eller å stanse det.»

Norges Handels- og Sjøfartstidende for 6. mars 1940 påviser at under den tysk-franske krig 1870-71 kom et fransk krigsfartøy inn på britisk sjøområde i Firth of Forth. Det hadde tyske fanger ombord. Det Nordtyske Forbunds konsul i Leith forlangte fangene utlevert, hvilket England avsto, i det det fremhevet at frigrivelse av fangene ikke var i overensstemmelse ved et nøytralt lands plikter. Tilfellet er altså helt analogt med «Altmark» hvis «Altmark» hadde anløpt norsk havn (hva det ikke engang hadde gjort). N.H. & S.T. slutter artikkelen:

«Den britiske regjeringens oppfatning av nøytralitetsplikten var således i 1870 ganske den samme som den norske regjeringens i 1940.»

Under *stortingsmøte* den 7. februar 1940 ble det uttalt, og særlig av Mowinckel at Tyskland sikkert er sterkt interessert i at vi ikke kommer med i krigen, og at det derfor kan være tenkelig at Tyskland vil forsøke å få fred i stand mellom Finland og Russland for å unngå at Norge og Sverige kommer med. Herr Mowinckel mente at Vestmaktene gjerne vil ha oss med i krigen... Om Englands tidligere nevnte trusel om å krenke vår nøytralitet langs kysten, opplyste utenriksministeren at England ikke har oppgitt planen, men det er ikke tatt noe aktivt skritt til å sette den ut i livet.»

Her gjengis følgende linjer fra *professor dr. Aalls bok*, «*Er Norge et fritt land?*», side 75:

«Den 7. februar 1940 kalte den daværende britiske utenriksminister Halifax den norske sendemann i London, Colban, til seg og meddelte ham, at «England aktet å skaffe seg plasser på Norges kyst for derved å stoppe særlig den tyske malmtransport, men aksjonen tar også sikte på annen skipsfart.» heter det uttrykkelig i redegjørelsen.»

Aftenposten, 28. mars 1940: «Man mener nu at ministerkrisen i Paris og en viss misnøye i London med resultatene av krigen hittil har ført til beslutninger om ikke å vise skånsomhet mot de nøytrale lenger, men føre krigen der det passer vestmaktene. Chamberlain selv har uttalt, og utenriksminister Koht har bekreftet at Tyskland ikke har krenket norsk nøytralitetsområde. Det kan altså ikke være tale om represalier fra engelsk side, men bare om en bevist planlagt provokasjon.»

Arbeiderbladet, 30. mars 1940. Mottatt telegram fra Berlin: «Fra de nøytrale lands side venter Tyskland et kraftig nøytralitetsforsvar. Svake reaksjoner overfor nøytralitetskrenkelser vil (Forts. side 6)

Det originale hjørnet

Når vi har innhentet fremtiden, når veier og vyer møtes, er tiden ikke inne til å si det usagte, gjøre det ugjorte. Da står bare det fullførte tilbake.

H. W

NS-folk av særlig sterkt virke?

Et langt brev til oss skriver et NS-barn i slutten av førtiårene bl.a.:

NS-folket ble etter frigjøringen gjort til fritt vilt for landets berme. Uten fare for straffefølger kunne nasjonens avskum forfølge og trakassere landsmenn, - kvinner og barn. Landssvikanordningen oppfordret til og med nordmenn til å bedrive angiveri. Angiveri, som i andre land med respekt for seg selv ansees for å være nederdrettig, var gjerninger jøssingene tok i bruk da de skulle «gjenreise rettsstaten». De gode nordmenn legaliserte mobbing, ja, de til og med oppfordret til det ved ikke å beskytte NS-familiene mot pøblenes herjinger. Er det rart at skolen og samfunnet har problemer når mobbingen ble legalisert som livsstil av «de gode nordmenn»?

Overgrep lik de makthaverne brukte mot NS-folket i 1945 blir fordømt av dagens norske politikere når det skjer i andre land. Brøkdelen av den forfølgelse NS-folket ble utsatt for i 1945, gir utlendinger automatisk politisk asyl i Norge i dag.

NS-folket må være særlig sterkt virke ettersom de har tålt makthavernes ubønnhørlige forfølgelse i over 44 år uten å reise til andre land for å kreve politisk asyl mot overgrep i hjemlandet.

(Forts. side 6)

Streiflys på NS-styret under krigen

Av politiinspektør for Pris- og Rasjoneringspolitiet på Vestlandet, R. A. Nielsen.

Artikkel II. En uventet fisk i noten.

Mange av toktene med politi-skøyten «Njord» ble ledet av meg personlig. Det har alltid vært mitt prinsipp at man ikke skal pålegge sine underordnede å utføre utakkneplige jobber som man ikke selv er villig til å påta seg. Og inspeksjonsreisene med «Njord» kunne ikke sies å være dans på roser: Året rundt, mest under og etter vintersildfisket, i allslags vær, 6-8 mann stuet sammen på det lille fartøyet, midt under stormaktskrigen med sabotasje og farer overalt, ikke minst på sjøen. Vakthold ved fartøyet dag og natt når vi lå fortøyd viste seg å være høyst påkrevet. Under en forrykende vinterstorm på Fedje i Nordhordland hadde jeg vakt fra 2-4 om morgenen. Plutselig seg jeg noe bevege seg på kaien og merker at båten begynte å drive. Lyskasteren ble satt på noen skygger som forsvant i nattemørket, men heldigvis hadde ikke sabotørene rukket å kaste loss akterfortøyningene, ellers ville vi ha drevet hjelpeløst til havs.

En vinterdag i bitende kulde i det Herrens år 1943 satte «Njord» kurs for et sildesalteri på et lite sted i Nordhordland. Vel fortøyet til kaien merket vi en uvanlig aktivitet inn og ut av bygningene hvor salteriet skulle være - tydeligvis kom «Njord» som julen på kjerringa. Forberedt på litt av hvert inspiserte vi saltkummene.

Synet som møtte oss kom fullstendig overraskende: Alle

kummene var fylt til randen med - *huder og skinn i garvesyre*. Under videre inspeksjon av uthusene kom det for dagen store lagre av ferdigpreparerte skinnfeller.

Først kunne vi ikke tro våre egne øyne og eksaminerte papirene våre. Men nei, i henhold til Forsyningnemdas oppgaver fantes ikke noe garveri i mils omkrets. Den bleke men fattede eieren av «salteriet» - *en samfunnsstøtte og tidligere ordfører* - erkjente straks under avhøret at hele garverivirksomheten var ulovlig. Det tok oss heller ikke lang tid å få rede på at det året rundt hadde vært intens trafikk til og fra «sildesalteriet» av bønder fra hele omegnen som solgte huder og skinn ulovlig til overpris, og av *tyske militære* som kjøpte ferdiggarvede skinn.

«Njord» fikk ligge og hvile seg tre dager ved kaien mens politiet avhørte eieren og personalet ved «salteriet», telefonerte til Bergen etter 3 store lektre og kontrollerte innlastningen av alle skinnene. De ble selvsagt beslaglagt og *sendt til skofabrikken i Bergen* under Forsyningnemdas kontroll. Vi regnet ut at denne lasten kunne skaffe skotøy til en tredjedel av Bergens befolkning.

Ved tilbakekomsten til Bergen kom det for øre at *Sikkerhetspolitiet hadde utsendt arrestordre på meg*. Ordren ble imidlertid aldri eksekvert, men at jeg etter denne affæren var persona non grata hos de tyske myndig-

heter kunne der ikke være tvil om. Man tar ikke et ben ut av munnen på en bikkje uten at hunden knurrer.

Med livet i sildetønner

På et tokt - denne gang i Sunnhordland - ble det fastslått at store kvantiteter av saltsild fant veien ulovlig til den tyske marinebasen på Hatvik ved Os. Her måtte man ta tyren ved hornene. Fire-fem tomme sildetønner ble stablet opp på «Njord»s baug, våre to uniformerte politimenn paraderte på fordekket, og slik satte vi kursen for Hatvik. Innløpet var minelagt og «Njord» krysset seg frem i minebeltet mens en mann på hver side holdt skarpt øye med minene som i den klare sjøen kunne skimtes 3-4 fot under vannflaten. Inne på Hatvikvågen nippet vi med flagget som hilsen, dog uten å få svar fra den tyske flaggposten. Tyskerne hadde nok annet å tenke på. Med stålhjelm i hånden sprang soldatene til kanonene anbragt oppover fjellsiden og siktet febrilsk skytset innpå oss. I kikkerten gransket offiserene intenst «Njord», sildetønnene og de uniformerte politifolkene - tydeligvis kunne de ikke begripe hva det eiendommelige fartøyet hadde å gjøre inne på en krigshavn. I mellomtiden tøffet «Njord» rolig med sakte fart, rundt på vågen. Iallfall på dette tidspunkt var intet norsk fatøy å se og de eneste sildetønnene i sikte sto tomme på «Njord»s baug. Så til

slutt nippet vi igjen med flagget og satte kursen for minefeltet og utløpet.

Et stykke ut på fjorden dukket en svart røksøyle opp akterut; en slepebåt bevæpnet som kanonbåt fosset opp i kjølevannet til «Njord» og beordret oss å stoppe, mens marinegaster med maskinpistolene i anlegg sto oppstillet langs rekken. Kapteinen, en yngre marineoffiser, bladde nervøst i papirene våre men aksepterte omsider forklaringen at vi representerte norsk politi. Likeledes falt han mere til ro da han ble forvist medlemsboken min i Nasjonal Samling. Så kom overhøvelingen: Hvordan i Himmelens navn kunne vi våge å seile inn uanmeldt på en tysk krigshavn? Tyskeren betrodde oss at kommandanten på basen mente vi var fiendtlige sabotører og hadde gitt ordre til å senke «Njord» - da så han sildetønnene og ga kontraordre. - Sildetønnene ble vår redning!

Men tyskerne på Hatvik fikk et slikt sjokk at intet norsk fartøy, og allerminst båter med sildetønner, fikk komme nær krigshavnen på Hatvik så lenge krigen varte.

Propagandist

En av jøssingsidens helter, Helmer *Bonnevie*, er død. Om de døde intet ondt, og vi skader da heller neppe hans ettermæle (Forts. side 6)

MÅNEDENS PERNILLE:

Når Hanna Kvanmo nå trekker seg frivillig tilbake fra politikken, og det uten å ha sikret seg et «bein» for tiden som gjenstår før hun når pensjonsalderen, mener jeg at hun også har krav på omtale i «Folk og Land». Jeg har vel også blitt animert til det gjennom en artikkel av Olav Versto i «Dagbladet» den 4/9 under overskriften «Politikkens Popstjerne».

Jeg må innrømme at jeg, siden jeg ble politisk bevisst, alltid har hatt en klokkekjærighet for henne. Det er ikke fordi hun er en medsøster - det sitter mange slike på Stortinget som etter min mening heller burde ha valgt et annet levebrød, - men fordi hun har vært så umiddelbar og rett på sak. Hun har aldri pakket sine meninger inn i ufor-

ståelig tåkeprat.

Jeg vet det har kommet en bok om henne. Jeg har ikke lest den. Jeg synes jeg ikke har tid til å kaste bort tiden på noe fra flommen av bøker som blir publisert av og om politikere. Men når man på Fjernsynet ser, hvordan Stortingssalen er besatt under debattene som overføres, er det ikke vanskelig forstå at det blir tid til overs til å plusse på gasjen med skribentvirksomhet.

Men tilbake til Olav Verstos artikkel. I den skriver han følgende, som jeg ikke hadde anelse om, og som får min respekt for Hanna Kvanmo til å stige ytterligere:

«Hanna Kvanmo har hatt et vanskelig liv. Hun vokste opp som datter av en enslig mor - nederst på rangstigen i fattig-

Norge. Hun var selv enslig mor inntil hun traff industriarbeideren Bjarne Kvanmo, som hun har to sønner med i tillegg til den første datteren.

Som 19-åring arbeidet hun i det tyske Røde Kors i det utbombede Berlin. Hun kom hjem med et barn i magen og fikk betinget dom for landssvik. Hanna Kvanmo var ingen svisker, men rettsoppkjøret var beinhardt.

I 1974 avslørte aviser at Hanna Kvanmo var dømt for landssvik. Det er det hardeste hun har opplevd. Hun ble dømt en gang til. Den ferske stortingsrepresentanten kjente seg straffet på nytt for noe hun for lengst hadde gjort opp med samfunnet for. Med seig viljestyrke kom hun gjennom det uten å ta

skade på seg selv.»

Her vil jeg naturligvis gjerne få tilføye, at det å «ha kommet gjennom det uten å ta skade på seg selv» er, såvidt jeg kan bedømme det, gjengs for de såkalte landssvikere - muligens med noen få unntagelser. I en kunstig oppisket fiendtlig atmosfære har de skapt seg en solid, ny tilværelse uten å gå på tvers av seg selv. Og Hanna Kvanmo hadde to i seg til ikke å være noen unntagelse.

Jeg vet ikke hvor gammel Olav Versto er, men etter avbildningen i forbindelse med artikkelen å dømme tilhører han samme generasjon som jeg. Det er oppmuntrende å lese det han skriver. At det såkalte «rettsoppkjøret» var beinhardt, er det ingen tvil om, selv om de fleste

som jeg har snakket med av dem som opplevde det, ikke dveler ved det de var utsatt for. Men det som nager dem er at de fagre ord om at full gjenoppdagelse i samfunnet ventet dem, når de «hadde sonet,» var ren svada. Og hvilken svada var det ikke Stortinget tillot seg da det i 1959 ved votering fastslo at «rettsoppkjøret hadde funnet sted i verdige former.» Og dermed basta!

Men hva nå, Hanna Kvanmo, om du benyttet en del av ditt otium til å gjenopprette Røde Kors' ære. Dets ordsprog, «Caritas inter armos», ble vanæret i Norge etter krigen. Du kan i hvert fall sørge for at slikt aldri mer skjer. Den tiltro har jeg til deg.

Pernille

En kjendis retirerer

Norsksinnet . . .

(Forts. fra s. 3)

for en kameratslig samtale og har sammen med ham gått igjennom betenkningen punkt for punkt, slik at han, åpenbart påvirket av dette, i forbindelse med en rekke punkter spontant erklærte at han nå så ganske annerledes på tingene. I andre tilfeller tok han straks avstand fra formuleringene.»

Den som kjente den stolte og meget selvbevisste Neumann, forstår utmerket godt hvor «kameratslig» denne samtalen var når den fikk ham til å kripe til korset på en slik måte.

Men uten Neumann og folk av hans slag kunne det gått meget verre i Norge under okkupasjonen.

NS-folk av særlig . . .

(Forts. fra s. 5)

Red. anm.:

I forbindelse med utsagnet om at NS-folk var fritt vilt for landets berme er det fristende å føye til: Hadde det vært så vel. Det var nok ikke bare disse ansvareløse og uvitende som så oss som byttedyr. Alle grupper var mobilisert. Fra stortingspresidenten og høyesterett til den minste lille kommunefunksjonær, alt for ofte mot bedre vitende, deltok de i gildet.

Propagandist . . .

(Forts. fra s. 5)

ved å sitere følgende fra nekrologen i «Aftenposten»:

«I tiden umiddelbart før krigen knyttet han utstrakt kontakt med engelske forbindelser, og med sin anglofile legning kom han naturlig allerede ved krigsutbruddet i 1939 til å bli involvert i britenes propagandaarbeide i Skandinavia.»

I det samme tidsrom kjempet Najonal Samling med nebb og klør for at Norge skulle holde seg nøytralt. Underlig at NS-folk fra mellomkrigstiden ikke er blitt anklaget og dømt for det også.

Om bare ti prosent kommunister blir tilbake

Ord av Lenin:

I den hellige kampen for den sosiale revolusjonen er løgner, bedrageri og forræderi mot borgerstanden, kapitalistene og deres regjeringer helt igjennom tillatte . . . Moral? Bare det er moral som befordre revolusjonen, alt annet er borgerlig galenskap . . . Kampen blir lang, stygg

Håpefull ungdom . . .

(Forts. fra s. 8)

dette satte bl.a. Terboven seg imot.

De tyske ungdomsledere Baldu von Schirach og Arthur Axmann satset meget hardt på Det europeiske ungdomsforbundet, men det skal ikke underslås at de møtte tildels sterk motstand fra andre tyske ledere, som ikke likte likestillingsprinsippet. Disse folkene brukte vanskelighetene ved frontene som argument og klarte å hindre at en ny samlet kongress ble holdt.

Økonomisk «landssvik» ikke så . . .

(Forts. fra s. 2)

arbeidshjelp til tyske arbeider - vilde det vel ogsaa være en selvmotsigelse om arbeiderne senere skulde straffes for at de tok slikt arbeide.

Naar det gjelder forretningsvirksomhet er situasjonen mere uklår. Høyesterett har i sin første behandling av Landssvikanordningen innledningsvis uttalt at forutsetningen for dens anvendelse i alle tilfelle er at forholdet er av den beskaffenhet at det rammes av strl. § 86 m.fl. Med andre ord at landssvikanordningen skal virke som en amnestilov etter hvilken man kan nedsette straffen til under det i straffeloven nevnte minimum 3 aar. Paa dette grunnlag, men ogsaa kun paa dette er Landssvikanordningens bestemmelser opretholdt. Høyesterett har bl.a. trukket den konsekvens herav, at hvis der i dommen ikke henvises til straffelovens bestemmesler, men bare dømmes etter landssvik anordningens bestemmelser isolert, blir dommen aa opheve, jfr. ogsaa grunnlovens § 97 (om lovens tilbakevirkende kraft). Videre har man fra samme hold uttalt at hvis landssvikanordningen skulde ramme forhold som ligger utenfor gjerningsinnholdet i straffelovens bestemmelser, kan anordningen i ethvertfall ikke forsaavidt anvendes paa forhold før dens tilblivelse, jfr. § 97. Enkelte bestemmelser i landssvikanordningens opprinnelige form har da ogsaa maattet revideres overensstemmende hermed, saaledes bestemmelsene om ektefellens medansvar.

Landssvikanordningen har fra første stund av gitt sig ut for aa være en ren amnestilov, men den forhaandsfortolkning og utdyping den gir av straffelovens § 86 m.fl. - og som har vært gjenstand for den skarpeste kritikk - viser saavist ikke noen amnesterende tendens naar det gjelder omfanget av landssvikere, men er i høi grad egnet til aa vilde saavel polti som domstoler. Spesielt de underordnede instanser, som overbebyrdes med saker, kan ikke gi sig til saa nøie i hvert enkelt tilfelle aa granske den lovlige anvendelse av anordningens bestemmelser. Bare en ting som fortolkningen av begrepet «utilbørlig» i anordningens § 2, III og som hele konstruksjonen «økonomisk landssvik» hviler paa gir sig selv saa rike muligheter for vilkaarlighet i avgjørelsen at man ikke er tjent hermed, saa meget mere som straffeloven ikke benytter sig av et slikt uttrykk i denne forbindelse og det samtidig maa være paa det rene at storparten av forretningene med tyskerne er fullt lovlig og straffefrie.

Naar saa avgjørelsen for tusenvis av menneskeskjebner ligger i hendene paa folk, som tildels er fyllt med opinion for ikke aa si hat og tildels er uøvede i vurderingen av disse saa mangesidige og vanskelige problemer, vil man lett forstaa at dette kan føre til de merkeligste rettsavgjørelser til uopprettelig skade for vaart før saa utmerkede rettsystem.

Forholdet er kommet dithen at en forretningsmann, som har en ondsindet konkurrent - ja en tilfeldig uvenn - kan vente sig hvadsomhelst, saafremt han paa en eller annen maate har omsatt varer, eller ydet okkupanten tjenester, det være sig noksaa beskjedent. De straffebefriende omstendigheter «tvang», «paalegg», «rekvisisjoner» etc. kan det jongleres med nærmest etter behag, idet man ikke kan opstille særlig sterke krav til beviset, da forholdet som regel var at tyskerne ikke vilde gi formelt skriftlig paalegg, selv om levering fandt sted etter forlangende. Paa den annen side har vi de tilfeller - og herunder hører de fleste - at vedkommende selv uopfordret laa paa kne for aa faa lov til aa levere, og senere selv sørget for at bestillingene fikk den rette - for ham straffebefriende form. Hører man med til det riktige selskap er det lett aa finne en passende undskyldning for sine transaksjoner og blir trodd paa det. Hvilken vilkaarlighet og meningsløshet dette kan føre til kan best illustreres ved eksempler fra virkeligheten:

En fremstaaende forretningsmann, innehaver av en av vaare landskjente bedrifter, levte under den første del av okkupasjonen, svære kvanta varer til tyskerne, direkte og paa helt frivillig basis. Da han senere fikk «kolde føtter» benyttet han sig av en medlemmann vel vitende om at varene gikk til samme tyske avdeling som før. Han selv har etter krigens slutt faatt de største æresbevisninger fra øverste hold. Mens mellommannen, som kun har omsatt en brøkdel av varene og til samme avtager, av politiet herfor er innstillet paa fengselsstraff, bøter og inndragning, foruten tap av borgerlig aktelse.

Endel av de avsagte dommer har da ogsaa tilgangs beviset at de underordnede domstole ikke har maktet aa trekke de riktige konsekvenser av landssvikanordningens mangeartede juridiske spissfindigheter.

I dom avsagt av Drammens Byrett før jul uttales saaledes om en «brakkebaron», at hans forhold nok maatte anses som høist graverende, men dog ikke av den art at man antok det rammes av strl. § 86. Konsekvensen herav skulde da blitt frifinnelse for landssvik. Allikevel dømmes - «amnesteres» - vedkommende etter anordningens § 2 - 1 3/4 aars fengsel, tap av diverse statsborgerlige rettigheter foruten bøter og inndragning, for et forhold som i sin helhet lå forut for anordningens tilblivelse. *Konklusjon:* Et lyspunkt forsaavidt som domstolen har overveiet anvendelsen av strl. § 86, men ellers en sørgelig mangel paa juridisk forstaaelse og et bytte for den villedning anordningen har bragt i vaare tidligere saa utmerkede strafferettsregler.

Imidlertid vil sikkert de fleste dommere nøie sig med en blott og bar henvisning til straffelovens § 86 uten aa reflektere nærmere over hvad der ligger heri, og nettopp der ligger den største fare:

Forholdet vil ikke bli bedømt med strl. § 86's strenge bestemmelser om landssvik for øie, men ut fra den høist utvidende, autentiske fortolkning landssvikanordningen ved en tilsnikelse har gitt det samme begrep.

De uttrykksmaater landssvikanordningen benytter sig av om begrepet økonomisk landssvik bringer snarere tanken hen paa almindelige forseelser, jfr. uttrykket «utilbørlig» og trustlovens samme, bare med den forskjell at begrepet i den ene forbindelse gjelder inndragning og bøter (trustloven) mens det i den annen relasjon kan bety 8 aars tvangsarbeide. begrepet «utilbørlig forretningsvirksomhet med fiender» maa jo i og med landssvikanordningens be-

stemmelse herom anses innfortolket i straffelovens § 86, og kan følgelig ogsaa straffes etter sistnevnte strengere bestemmelser, hvis man skulde finne dette hensiktsmessig.

Det er aapenbart at man paa denne maate vil maatte regne men en rekke fellende domme for landssvik, som man ellers vilde undgaat om straffelovens bestemmelser fortsatt hadde faatt lov til aa staa som eneste straffebestemmelser for disse forhold. Det sier sig ogsaa selv naar domstolene kan gaa helt ned til en mindre bot for landssvik, da blir straffelovens alvorlige begrep temmelig utvasket og ikke lenger gjenstand for den ansvarsfylte og innskrenkende fortolkning bestemmelsene om landssvik med minimumsstraff 3 aar etter strl. § 86 rettelig skal underkastes.

(Forts. neste nr.)

Hvorfor ble Norge krigsskueplass . . .

(Forts. fra s. 4)

ikke bli uten farer. Tyskland forlanger at de nøytrale efter evne yder en innsats for å bevare nøytraliteten. Det blir krevet handling - protester er ikke nok.»

Fredag aften den 5. april fikk Koht en skriftlig note om at de allierte makter forbeholder seg å stanse Norges handel med Tyskland, hvilket selvfølgelig ville si det samme som å trekke Norge inn i krigen. Dette på tross at at den norske regjering den 11. mars 1940 hadde underskrevet krigshandelsavtale med Storbritania som dermed godtok Norges fortsatte handel med Tyskland.

Lørdag formiddag den 6. april kl. 10 gir Koht Norges Storting en meget lang redegjørelse, hvor han bl.a. uttaler: «No er det vel så at det som serskilt har gjort folk i Storbritannia og Frankrike huga på å bryte inn på sjøområdet vårt, det er i grunnens slett ikkje dei tyske krigsoperasjonene som dei inbilde seg gjekk for seg der, men det er den fredelege og fullt lovlege handelsfersla som går der og som dei trur er til slik ein-sidig vinning for Tyskland. I den sammenhengen har dei skrivi mykje om den svenske jærnmalm som blir utført fra Narvik. Eg har opplyst offentlig at folk gjer seg altfor overdrivne tankar om denne utførsla; for sjølve dei faktiske vilkåra har gjort at ho har minska ned til fjerdeparten i desse krigsmånadene, og at det går mykje meir svensk jærnmalm fra Narvik til England enn til Tyskland.»

Koht fortsetter: «Det har somtid vori sagt at Noreg burde gjera meir enn berre å protestere når det såleis galdt lever for sjøfolka våre. Og engelske blad har

lati oss høyre at vi burde da ikke protestere på same måten mot formelle eller «tekniske» nøytralitetskrenkninger fra britisk side som ingen skade gjorde oss, som imot endeframme drap på sjøfolka våre. Men det er verdt å peike på at det som dei i England kallar «tekniske» krenkningar, gjeld ikkje berre reine formelle retts spørsmål; dei har ein veldig politisk realitet i seg. For ingen kan vera blind for at slike nøytralitetskrenkningar altfor lett kan føre til at sjølve det norske sjøområdet, ja kanskje landområdet og, kan bli gjort til ei slagmark for dei krigførande, og dermed kan Noreg vera inne i sjølve storkrigen før det varst.

6. april forløper uten mobilisering. 7. april ble, efter hva Chamberlain senere opplyste i underhuset, «det norske felttog åpnet. Den kveld gikk hovedflåten og 1. kryssereskadre for å delta i operasjonene.»

Tidlig samme morgen legges britiske mineløper ved Stad, på Hustadvika og i Vestfjorden. Britiske krigsskip stopper norske skip på kysten. Regjeringen Nygaardsvold protesterer med følgende protest på papiret: (Sittert fra *Stortingstidende*, side 732.)

«Den britiske og den franske regjeringa har i dag tidleg lati leggje ut miner tre stader på norsk sjøområde med det formålet å sperre den frie skipsfersla innafør dei norske grensene, og britiske orlogsskip er utsende til vakthald på dette området.

Den norske regjeringa protesterer alvorlig og høgtidelig imot dette openbare brotet på folkeretten og slik krenking med vald mot norsk suverenitet og nøytralitet.»

Så kom 9. april. Tyskland hadde i god tid truffet sine motforholdsregler.

Den 5. april hadde efter hva det fra forskjellige kilder opplyses den norske minister i Berlin sendt vårt Utenriksdepartement et telegram med opplysning om hva som var i gjære. Det er betegnende hvorledes dette telegram har vært gjenstand for diskusjon mann og mann imellom i Norge og det er oppsiktvekkende hvor lite folk har festet seg ved det faktum som Koht i sin tale i Stortinget den 8. april understreket og som gikk ut på at «Vestmaktene fører krigen inn på norske område».

Spesialtelegram til *Aftenposten*, Paris 9. april 1940: Store fransk-britiske flåtestyrker langs

den norske kyst. Bare innledningen til vestmaktens nye krigspolitikk. Nye skritt vil bli tatt i sydøst.

Med denne overskrift gjengis her de to første avsnitt:

«Det fransk-britiske kup ved Norges vestkyst hilses med den største tilfredshet av den franske presse og i politiske kretser i Paris. Så snart nyheten var kjent innfant Reynauds venner seg hos ham og gratulerte ham med dette energiske initiativ.

Det er en alminnelig mening her at krigen nu lett vil kunne spre seg til Skandinavia, i det man føler seg overbevist om at Tyskland vil ta represalier. En slik utvidelse av krigen, hevder man her, vil gi allierte store fordeler, og Tysklands sjanser til å hevde seg betraktes som minimale.»

England brøt Norges nøytralitet. Regjeringen Nygaardsvold protesterte på papiret, men gikk allikevel med England. Men folket ble sviktet fordi det trodde det drog i kampen for å forsvare Norges nøytralitet mot tyskernes innfall, mens forholderne var jo, som overlege *Scharffenberg* påviser, at ved å kun å protestere så gav vi tyskerne rett til å gå til motaksjon og da denne motaksjon satte inn og de avgjørende strategiske punkter på vår kyst allerede var besatt, da skulle vi slåss, uten øvelse og uten våpen.

I «Altmark»-affæren med to engelske torpedojagere innenfor territorialgrensene og noen utenfor uttalte Koht:

«Det ville vori i strid med all militær tenkemåte å ta opp kamp imot slik ei overmakt; det ville ingen ting ha nytta og vori rein usans.»

Men mot verdens sterkeste militærmakt som hadde retten på sin side og som allerede hadde satt seg fast på de avgjørende punkter på vår lange kyst, var det ikke lenger «rein usans» å slåss, for nu var det hele det partipolitiske system hvis naturlige konsekvens måtte bli en 9. april, som skulle forsvares.

I Kohts tale i *Studentersamfundet i Trondheim den 17. februar 1940* uttalte utenriksministeren:

«... og så skulle ein setta si lit til ei framsynt utanriksstyring som i god tid skulle varsle når krigsfare meldte seg. Det er noe ikkje så lett å vera framsynt. Den som har arbeid noko med historiegranskning, veit at ein lærer av historia kor vanskeleg det er å spå; mest allting hender annleis enn ein ventar.» (*Arbeiderbladet*, 23/2-40.)

Den 25. juni 1936 sto en mann frem på *Yongstorvet* i Oslo og talte for 20.000 tilhørere. Det var manende ord som lød gjennom høytalaren:

«Skjønner ikkje Folkets Hus at hvis denne politikk får løpe linen ut, er en av de første ting

som vil hende, at Oslodalen blir bombardert fra luften?

Denne politikk er så meget mere lettsindig eller forbytersk som den utsetter landet for en overraskende krig helt uforbredt militært sett. Skulle den bidra noe til sikring av freden, forutsetter den sterkt opprustning.

Nasjonal Samling krever Norges utmeldelse av Folkeforbundet, ubetinget hevdelse av Norges nøytralitet, og at nøytraliteten sikres ved at forsvarstyrkes, hurtig og effektivt.

Utover det vil vi ha et mellomfolkeleg samarbeide bygget på umiddelbar og ærlig forståelse mellom folkene, og i første rekke mellom de beslektede nordiske folk i videste forstand, skandinaver, briter og tyskere.» (*Fritt Folk*, 26. juni 1936.)

Det er vel få mennesker i Norge som har vært så aktet som Johan *Scharffenberg*. Han hadde alle de egenskaper skikkelige folk setter pris på. Han var klok, grundig, samfunnsinteressert og bunn hederlig. At han var modig, syntet han ved sin omtale av Hitler før og efter invasjonen. Efter krigen hadde han også noe å fortelle folket. Det som nå skal gjengis er fra hans bok «*Norske aktstykker til okkupasjonens forhistorie*». Han drøfter her spørsmålet om skylden for at Norge kom med i krigen. Hans konklusjon står på side 53:

«Det er en usannhet at den britiske invasjon først skulle finne sted efterat tyskerne allerede var kommet til Norge, og efterat den norske regjering hadde bedt om hjelp. De allierte ville trekke Norge - om mulig også Sverige - inn i krigen, de ventet ingen norsk motstand, men var helt klar over at de der ved ville provosere et tysk angrep. De ventet å komme først, de overvurderte sin egen styrke og undervurderte tyskernes handlekraft og dristighet. Og den norske regjering overvurderte den britiske flåte som vern for Norge.

De fleste nordmenn er uvitende om okkupasjonens virkelige forhistorie, mange vil ikke oppgi myten om de alliertes englerene uskyld og tyskernes djevelske eneskyld for Norges skam og ulykke, de vil heller ikke se feilen i den norske regjeringens utenriks- og forsvarspolitikk. Her spiller også politiske partihensyn inn.

Det eneste botemiddel er å få frem alle hemmelige dokumenter i Norge og utlandet. Det Norske Vitenskaps-Akademi i Oslo bør prøve å løse denne oppgaven. Vitenskapens plikt er å søke sannheten for dens egen skyld, uten alle bihensyn. Men selv i politikken vil sannheten seire til slutt. Sannheten alene kan gjøre det norske folk åndelig fritt og frisk». E. L. - Oslo.

BOKTJENESTEN

Postboks 924 Sentrum, 0104 Oslo 1. Telefonbest.: (02) 19 06 71

.... eks. **QUISLINGS FORSVARSTALE**, Nummerert praktutgave kr. 150,-
 » **QUISLINGS FORSVARSTALE**. Billigutg. kr. 45,-

Serien «SUPPLEMENT TIL OKKUPASJONSHISTORIEN»:

.... eks. Odd Melsom: **På nasjonal uriaspost** kr. 50,-
 » Odd Melsom: **NS og fagorganisasjonen** kr. 50,-
 » Odd Melsom: **Fra kirke- og kulturkampen** ... kr. 50,-
 » Einar Syvertsen: **Også dette bør være sagt** ... kr. 50,-
 » ALLE 4 BIND: kr. 150,-

.... » A. I. Bru: **Professor på ville veier** kr. 50,-
 » A. I. Bru: **Her er London** kr. 60,-
 » Adolf Hoel: **Universitetet under krigen** kr. 25,-
 » Walter Fyrst: **Min sti. NS blir til, o.m.a.** kr. 95,-
 » Finn Kjelstrup: **Den norske kapitulasjon** kr. 20,-
 » Per Lie: **Sannheten om Telavåg-affæren 1942** kr. 15,-
 » Sigurd Myting: **Politisk dømt** kr. 35,-
 » Kai Normann: **Diktene Laurbærkransen** kr. 20,-
 » Arne Tellefsen: **Når forsaret forfaller** kr. 25,-
 » Arne Stornes: **Spor i vår nære historie** kr. 115,-
 » Arne Stornes: **Sataniske Glør** kr. 115,-
 » Trygve Engen: **Jeg er ingen landsviker** kr. 35,-

G A V E B Ø K E R for venner i utlandet:

.... eks. Roald Astrup Nielsen: **The «SOLBRIS» escapade** (Engelsk) kr. 80,-
 » **La Fuga del «SOLBRIS»** (Spansk) kr. 80,-
 » H. Franklin Knudsen: **I was Quislings Secretary** kr. 55,-

«OPPGJØRET» BEDØMMES:

.... eks. Forbundet: **Gi oss rettsstaten tilbake** kr. 5,-
 » Forbundet: **§ 104. Mere lys over rettsoppgjøret** kr. 10,-
 » Pastor A. E. Hedem: **Quo vadis Norvegia** kr. 30,-
 » H.r.advokat Albert Wiesener: **ASTRID D.D.D.** kr. 100,-
 » Roald A. Nielsen: **«Solbris Ohoi!»** kr. 100,-
 » Torstein Gunnarson: **Sannheten om Kirsten Flagstad** kr. 150,-
 » H.r.advokat Albert Wiesener: **Lys over landssvikoppgjøret** kr. 145,-
 » Jørgen Sehested: **Broholmøtet** kr. 75,-
 » Ditlev Tamm: **Retsoppgjøret efter besættelsen**. 2 bind kr. 200,-

FRONTKJEMPERNE:

.... eks. Richard Landwehr: **Frontfighters. The Norwegian Volunteer Legion of the Waffen SS.** kr. 150,-
 » Schreiber: **Kampf unter dem Nordlicht** kr. 200,-
 » Werner Haupt: **Leningrad, Wolchow, Kurland. Bildbericht der Heeres-gruppe Nord 1941-1945.** kr. 240,-
 » Paul Hausser: **Soldaten wie andere auch** kr. 200,-
 » Hans Werner Neulen: **Europa und das 3. Reich** kr. 200,-
 » Hans Werner Neulen: **An Deutscher Seite** Fremragende om norske o.a. frivillige på tysk side i Waffen-SS og Wehrmacht kr. 200,-
 » R. Schulze-Kossens: **Militärischer Führernachwuchs der Waffen-SS. Die Junkerschulen** ... kr. 250,-
 » Sigurd Senje: **Glemt soldat** kr. 100,-
 » **Gebirgsjäger im Bild** kr. 240,-
 » **Panzergrenadiere der Panzerdivision Wiking im Bild** kr. 240,-
 » **Europäische Freiwillige im Bild** kr. 280,-
 » Munin-Verlag: **Wenn alle Brüder schweigen. Grosser Bildband über die Waffen SS** kr. 350,-

Legg til kr. 15,- for forsendelser ved forskuddsbetaling til: Postgiro 5 15 46 38. Bankgiro 6063.05.01248 eller ved sjekk, i kontanter eller frimerker. (Ellers porto og oppkravsgebyr.)

I alt bestilles for kr. som betales slik:

Navn:

Adresse:

Postnr.: Sted:

HÅVAMÅL

på bokmål, ny eller brukt, ønskes kjøpt. Henvendelse til Folk og Land's ekspedisjon.

Svart reaksjon

Aftenposten har i sitt atftennummer 16/9 beåret oss med lederomtale. Etter å ha regnet opp hvilke kategorier man mener slutter opp om Fremskrittspartiet, heter det: «Ikke nok med dette: Det er nemlig også tydelig at Hagens parti øver tiltrekningskraft på den utgruppe som fortsatt sverger til nasjonalsosialistiske tanker og holdninger. I bladet Folk og Land fremhevet man på lederplass før valget Fr.p. som «et parti på høyrefløyen som har mulighet for å komme i posisjon til regjerings samarbeide». I neste nu aviser lederskribenten at Fr.p. er et «ekstremt høyreparti». Vi er fristet til å bemerke at man i det bladets redaksjon nok vet hva man skriver om i så henseende.

Den politiske orienteringsevne i de kretser når det gjelder norsk politikk anno 1989, snart 50 år etter den tyske okkupasjon, er ellers åpenbart så som så. Det får være deres eget problem. Det problematiske for Hagen og Fr.p. er at man - forhåpentlig uoppfordret og ufrivillig - får støtte fra det de fleste modne mennesker oppfatter som den svarte reaksjon. Det koster å vokse - og det kaller på ansvar og faste holdninger.»

Så langt Aftenposten.

Hensikten er åpenbar. Man forsøker å sverte Hagen & Co. ved å peke på at vår forferdelige avis har omtalt Fremskrittspartiet. Da må man sannelig være i beit for argumenter. Men den slags argumentasjon greier Fremskrittspartiet sikkert selv å ta til gjenmæle mot.

Så er det dette med «svart reaksjon», da. På akkurat det område burde Aftenpostens lederskribenter være toppspesialister og spille på hjemmebane. Men som så ofte før svikter kunnskapene. Sannheten er jo at de ikke har den fjerneste anelse om hva de snakker om, for de har aldri funnet det opportunt å sette seg inn i hva Nasjonal Samling virkelig sto for.

Sannheten er jo at såvel Nasjonal Samlings program som partiets praktiske innsats var preget av en progressiv ånd som lå langt foran sin tid. Omsorg for barn, gamle og syke, kvinnens likestilling og en differensiert skolepolitikk som tok sikte på å utvikle hver enkelts anlegg, er noen få stikkord blant mange mulige. Det lyder forferdelig reaksjonært, ikke sant? men aller mest reaksjonært var selvfølgelig vårt hovedmål: å gjøre slutt på klassekamp og partikjevl og sette våre fremste fagfolk på alle områder til å styre vårt land. Men i Aftenpostens øyne er sikkert alt dette forferdelige ting. Det kommer jo som kjent an på øynene som ser.

Aftenposten har forøvrig spilt en eiendommelig rolle i den senere tid. Redaktør Sundar har ført en flørtejournalistisk politikk med Arbeiderpartiets koryfeer som har gitt dem en positiv PR som langt overgår det Arbeiderbladet har vært i stand til. Den ene etter den andre av AP-pampene - fra statsminister Gro via Jagland og Berntsen ned til de mer lokale størrelser - er presentert med helsider, flaterende fotos og ditto intervju og omtale. Men det er vel helt stuerent i Aftenposten å bli tatt til inntekt for AP, selv om det går ut over valgresultatet. Nå etter valget står tilsynelatende SV for tur. Vi hilser Sundar og SVs nye «star» Kjellbjørg Lunde «good luck».

**Abonner på «Folk og Land»
til et ungt menneske!**

Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie

Kontortid: Mandag og tirsdag kl. 11—15, onsdag kl. 18—20.

Postadresse: POSTBOKS 924 SENTRUM, 0104 OSLO 1.

Kontoradresse: ENERHAUGSPlassen 4, OSLO. TLF.: (02) 19 06 71.

Håpefull ungdom fra 14 nasjoner dannet Det europeiske ungdomsforbund

En av de mest løfterike ting som hendte under okkupasjonen, var dannelsen av Det europeiske ungdomsforbund i Wien i dagene 14.-18. september 1942. Det løfterike lå i at dette var et av de aller første tegn på at Tyskland aktet å samarbeide med de øvrige europeiske nasjoner på likeverdig grunnlag istedenfor å herske og diktere, slik mange fryktet.

I stiftelseskongressen deltok nasjonale ungdomsorganisasjoner fra 14 nasjoner: Finland, Norge, Danmark, Tyskland, Nederland, Flandern, Slovakia, Ungarn, Kroatia, Bulgaria, Romania, Italia, Spania og Portugal. I den tyske delegasjonen deltok også representanter for estnisk, lettisk og tsjekkisk ungdom. Frankrike hadde en observatør tilstede. De deltagende organisasjoner hadde tilsammen 44 millioner medlemmer.

Norge var representert av 15 jente- og gutteledere. Flere av de siste kom direkte fra fronten.

Allerede under åpningsmøte ble tonen slått an av kongressens vert, Baldur von Schirach, som på det tidspunkt foruten Reichleiter für Jugenderziehung var Gauleiter og Reichsstatthalter i Wien. Han sa i sin åpningstale bl.a.:

«Det europeiske ungdomsforbunds oppgave er å befeste og styrke bevisstheten om den europeiske samhörigheten i vårt kontinents unge generasjon.

Som et uttrykk for den nye orden er Det europeiske ungdomsforbund et arbeidsfellesskap av nasjonalt selvstendige og folkelig bevisste ungdomsorganisasjoner. At Det europeiske ungdomsforbund har en slik karakter, utelukker enhver innblanding i de indre forhold i et lands ungdomsorganisasjon. Det europeiske ungdomsforbund avviser derfor alle paneuropeiske bestrebelsler. Som den største organisasjon av ungdomsledere og -oppdragere som hittil er stiftet i verden, går den i oppfyllelsen av disse oppgaver ut fra den tanke at nasjonen, foreldrehjemmet og det nasjonale ungdomsfellesskap skal utgjøre ungdommens avgjørende oppdragelsesmessige erfaringer. Den som trofast, samvittighetsfullt og tapert oppfylder sine plikter overfor sin nasjon, skaper derigjennom grunnlaget for *et europeisk fellesskap som bare da kan ha noen verdi dersom dets enkelte medlemmer er nasjonale representanter for sine folk.*»

Dermed bekreftet han det deltagerne var kommet for å høre: at dette var et samarbeid mellom likeverdige nasjoner, og at den tyske ungdomsledere satset på et Europa av frie, nasjonalbevisste folk. Kongressens presidium besto av ledere for de deltagende ungdomsorganisasjoner, deriblant vår egen ungdomsfører, minister Axel Stang. Som rimelig var på dette første

møte, valgte presidiet den tyske og italienske ungdomsfører til presidenter, mens de øvrige presidiummedlemmer fikk overdratt ledelsen av hver sin arbeidsgruppe. I alt var det femten slike arbeidsgrupper, som fikk arbeidsoppgaver som etisk oppdragelse, helsearbeid blant ungdom, sosialt ungdomsarbeide, skolespørsmål, yrkesutdannelse, kunst og kultur, folkekultur og folkelige skikker, byggekunst og reiser, presse, film og radio, ungdomsrett, idrett, formiliter utdannelse, fritidsbeskjeftigelse og ledertrening. Norge og Axel Stang fikk på bakgrunn av den gode norske innsatsen i såvel germansk som norsk landtjeneste overlatt ledelsen av arbeidsgruppen «bondekultur og landtjeneste». Alle nasjoner var representert i alle grupper.

Arbeidsgruppene møttes flere ganger i løpet av de fem kongressdagene og nedla allerede der et betydelig arbeide.

Hele kongressen ble gjennomført i en atmosfære av kameratskap og gjensidig respekt mellom nasjonene, og det var noen meget håpefulle og begeistrede ungdommer som dro hjem hver til sitt.

Norge fulgte opp sin arbeidsoppgave med et landtjenestemøte med representanter for mange nasjoner i Posen våren 1943. Et nytt møte var planlagt avholdt i Oslo tidlig i 1944, men

(Forts. side 6)

Hitler ønsket norsk nøytralitet

I artikkelen «Glasnost for norsk historie» av P. O. Storlid som vi har klippet fra Morgenbladet og gjengir på annet sted i avisen, gjengis et sitat av historikeren Liddell Hart, som hevder «at man i Berlin motstrebende ble nødt til å ta denne diversjon mot nord (d.v.s. okkupasjon av Norge) som all sunn militær fornuft, om valget var fritt, ville betakke seg for».

Nasjonal Samling har alltid hevdet nettopp dette. Den tyske okkupasjon av Norge kom utelukkende som et resultat av at de vestallierte forberedte en slik invasjon, og at tyskerne fikk rede på dette. At Hitlers primære ønske var at Norge skulle holde seg nøytralt, burde nå være hevet over enhver tvil.

I sin forsvarstale under lagmannsrettsaken i september 1945 sa Quisling om dette: «Så begynte vi å tale om Norge, han

(Hitler) var øyensynlig informert på forhånd om vårt arbeide her oppe, om vår kamp for nøytralitet osv. Han kjente meget godt til det, og han fremholdt da i de sterkeste ord at Tysklands interesse var Norges og Nordens nøytralitet.»

En av de få som var tilstede under Quislings møte med Hitler i desember 1939 var Hans Wilhelm Scheidt. I sitt referat fra møtet bekreftet han Quislings utsagn:

«Men skulle den fare bli akutt at England brøt den norske nøytralitet og satte seg i besittelse av de dermed forbundne strategiske fordeler, ville han (Hitler) dra til Norge med 6, 8, 12 og om nødvendig flere divisjoner før englenderne kom dit. Han la meget sterk vekt på Norges nøytralitet og ingen vekt på der å binde tropper som han kunne ha bedre bruk for andre steder.

Dog ville han i god tid møte enhver erkjent engelsk hensikt om å gå inn i Norge.»

Quisling og Nasjonal Samling gikk høsten 1939 og de første månender av 1940 hardt inn for at Norge skulle styrke sitt forsvar og bestemt sette seg til motverge mot alle brudd på nøytraliteten. Det måtte gjøres helt klart at Norge ville verge sin nøytralitet med alle midler. Men Nygaardsvold-regjeringen gjorde ikke det nødvendige for å styrke Norges forsvar, talte så vel vestallierte nøytralitetsbrudd og var mest opptatt av å komme med på «den rett siden» dersom galt skulle skje.

Hvem var det som best forsøkte å ta vare på norske interesser, og hvem var det som ved sin politikk bidro til å bringe Norge inn i stormaktskrigen?